

KIEGÉSZÍTŐ INFORMÁCIÓK AZ AKKREDITÁCIÓS ÖNÉRTÉKELÉS ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

Az európai előírások szerint a szakképzésnek speciális minősítési eljárás révén arra alkalmasnak minősített (akkreditált) képzőhelyeken kell történnie. A képzőhelyek és oktatók elvárás rendjét, a szakképző helyé minősítés szempontjait a **36/1999 (VIII. 13.) EüM rendelet** szabályozza. Ennek értelmében a szakképzés előkészítéseként minden egyetemnek el kellett készítenie – majd az első ciklus elteltével meg kellett ismételnie – a hozzá tartozó régió képzőhelyeinek akkreditációját. A feltételek, a minősítés alapjául szolgáló kritériumok részletes kidolgozása az UEMS ajánlások alapján történt. A legutóbbi jogszabály-módosításra 2004-ben került sor (41/2004. (IV.26.) ESZCSM rendelet).

Az akkreditáció (képzőhelyi minősítés) két szintje kerül értékelésre. Az egyik a régió szakképzőhelyeinek minősítése, amelyet az egyetem végez, és a Kari Tanács fogadja el. A másik külön szint, amelyben **az egyetemi klinikák, intézetek szakképzési alkalmasságát és a program-akkreditációt is** minősíteni kell. Ez utóbbi eljárás lefolytatásában az ESZTT Szakmapolitikai és Minőségbiztosítási Bizottsága keretében működő – és a módosított 10/1998. (XII.11.) EüM rendeletben megjelenő - **Egészségügyi Minősítő Bizottság (EMB)** hivatott.

A 74/2004. (VIII. 13.) ESZCSM rendelettel módosított 10/1998. (XII. 11.) EüM rendelet szerint az EMB a szakmai kollégiumok képviselőinek bevonásával (4 évenként) ellenőrzi a minősített felsőoktatási intézmény személyi és tárgyi feltételeknek való megfelelését, ezek működését, és oktatási programjukat. A minősítési eljárás a felsőoktatási intézmény által benyújtott kérelemre indul meg. E kérelemhez csatolni kell az önértékelést, valamint a szak- és továbbképzési tevékenységre vonatkozó részletes adatokat. A minősítésre vonatkozó döntést a Miniszter hozza meg.

A program-akkreditáció azért szükséges, mert a szakképzési rendeletek ugyan megszabják azokat az általános alapelveket, amelyektől – mint minimálisan teljesítendő elvárásoktól – senki sem tekinthet el, a részletes kidolgozás a képző egyetem által összeállítandó programban összefoglalt. Az EMB épp ezt vizsgálja.

Az európai alapelveket és ajánlásokat a hazai rendszerbe illesztve készült el a pályázati rendszerű eljárás számára az akkreditációs kérdőív. Ezt kell kiegészíteni azokkal az – alábbi – szempontokkal, amelyek nem csupán a önértékeléshez és a minősítéshez nyújtanak kellő támpontot, hanem alkalmasak lehetnek arra is, hogy európai akkreditációs eljárás alapjául szolgáljanak.

SZAKKÉPZÉS ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI (I. részhez)

A szakképzés irányának megjelölése (I./1. ponthoz):

Az anyagban külön kell szerepelnie a pályázott alap- és külön a ráépített szakképesítésnek. Az érintett grémium-vezetőnek mindkét szakképesítési típussal kapcsolatos részletes előterjesztést meg kell tennie. E helyt küldetés-nyilatkozat, a disciplina graduális oktatásának ismertetése, a szakképzés tárgyának és céljának leírása, a végigvitt program révén elérendő eredmények, készségek, ismeretek összefoglalása az elvárás.

A szakképzés vezetője és a szakképzésben résztvevő személyzet (I./2. és I./3. pontokhoz):

A szakképzés vezetőjének (a grémium-vezetőnek) a szakképzés és minősítése szempontjából fontos adatait: szakmai és tudományos minősítés, szakképesítés(ek), szakirányú gyakorlat, szakképzés(ek)ben történő részvétel. A szakképzésbe a vezető irányítása alatt bevonni szándékozott személyi állomány szakmai alkalmasságot igazoló adatainak bemutatása.

A szakképzőhely szakmai tevékenységének bemutatása (I./4. ponthoz):

- a szakmailag felügyelt terület bemutatása
- az ellátandó populáció nagysága
- fekvőbeteg-forgalom, ágyszám, betegségtypusok
- járóbeteg-forgalom (akut és krónikus)
- évi műtéti/beavatkozás-szám típusonként

A fenti feltételek klinikai tárgyakra vonatkoznak, elsősorban a tételes teljesítésekkel rendelkező intézetekre, szervezeti egységekre. A háziorvosok és fogorvosok esetében a működtetett (felügyelt) praxisok száma, a betegforgalom és típusa mutatandó be azzal a céllal, hogy a szakképzés elvárásaival szembeni megfeleléség igazolható és így megállapítható legyen.

Az un. analitikus szakmák esetén a „szakképzőhelyi tevékenység” a diagnosztikus részleg forgalmát, az alkalmazott módszerek felsorolását és gyakoriságát, a felszereltségek és a külső (esetenként külföldi) minőségbiztosítási rendszerét is be kell mutatni.

Az önértékelésből annak is ki kell derülnie, hogy a bemutatott szakképzőhelyi szakmai aktivitás lefedi-e a teljes szakképzési programot, lehetőséget nyújt-e a szakmai repertoire megismerésére, gyakorlására.

A rendelkezésre álló diagnosztikus feltételek (I./5. ponthoz):

- radiológiai (képalkotó) diagnosztika lehetőségei
- izotóp-diagnosztikai módszerek és elérhetőségük
- kémiai és mikrobiológiai laboratóriumi diagnosztika
- invazív beavatkozások végzésére szolgáló részleg felszereltsége

A felsorolás elsősorban a klinikai/betegellátó szakterületek minősítéséhez szükséges szempontokat jeleníti meg. A radiológiai diagnosztikai modalitásai 24 órán át rendelkezésre kell álljanak, részletesen említendő a szakmaspecifikus eljárások igénybe vehetősége és minősége. Hasonlóan írandó le az izotóp-diagnosztikai lehetőségek sora. A laboratóriumi vizsgálatoknál – amelyek ugyancsak 24 órán át hozzáférhetőek kell legyenek – a rutin és speciális eljárások

sorolandók fel, e helyt a molekuláris genetikai vizsgálati lehetőség is említendő. Itt kell kitérni a mikrobiológiai (viroológiai) vizsgálati lehetőségekre is. Ma még nem eldöntött, hogy szükséges elvárás-e a laboratórium(ok) ISO minősítése vagy sem. Amint arról fentebb már említés esett, a külső (esetenként külföldi) minősítés megkívánt! Azoknál a szakmáknál, amelyeknél az invazív diagnosztikai módszerek alkalmazása alapkövetelmény, ott ezekre is ki kell térnie a bemutatásnak és értékelésnek.

Azoknál a szakképesítési formáknál, ahol az operatív jellegű tételes teljesítések elvártak (sebészeti típusú szakképzési formák, invazív (terápiás) radiológia, kardiológia, anaesthesiológia, stb. ill. a fogorvosi szakképesítési formák), ott a rendelkezésre álló, az invazív beavatkozások céljára szolgáló részlegek minőségbiztosítás szempontjából megkövetelt felszereltsége is bemutatandó. Külön ki kell térni a szakképzés szempontjából előírt megoldások műszeres hátterének biztosíthatóságára.

A szakképzésben résztvevő társszakmák megjelölése (I./6. ponthoz):

E helyt elsősorban azok a társszciplínák sorolandók fel, amelyek „szolgáltatásait” az egyes részképzések kapcsán igénybe kell venni, illetve, amelyek számára az adott intézet szolgáltatást nyújt. De fel kell sorolni mindazokat a társszakmákat is, amelyek az egyes szakképesítések esetén a szakma zavartalan működéséhez szükséges konziliáriusi tevékenységet biztosítják.

Európai akkreditációnál igénylik mindazokat a klinikai tárgyakat és azok szervezeti egységeit – ide értve a diagnosztikában elengedhetetlen analitikus szakmákat is – felsorolni, amelyek a 24 órás rendelkezésre állás mellett a folyamatos és magas szintű ellátás feltételeit biztosítják.

A szakképzőhely minőségbiztosítási rendszere (I./7. ponthoz):

Itt egyrészt megemlítenő az ISO minősítés, másrészt a klinikai szempontból is fontos, és az európai előírásokban külön kiemelt olyan tevékenységek folyamatos működtetése, amelyek belső minőségügyi rendszer részét képezik, mint pl.:

- szakmai protokollok alkalmazása
- gyógyszer- és terápiás bizottságok működése
- kliniko-patológiai konferenciák szervezése
- nosokomiális fertőzések ellenőrzése
- munka- és balesetvédelmi rendszerek kiépítettsége
- többszintű, belső ellenőrző rendszerek működtetése

A képzés céljára felhasználható oktatási helységek, eszközök (I./8. ponthoz):

A kérdés nem igényel külön magyarázatot. E helyt az egyes, e szempontból szükségesnek tartott szemináriumi helységek, gyakorló-eszközök (különbéle fantomgyakorlatok lehetőségei) mellett hangsúlyozandó, hogy az un. manuális szakmákban a „skill-tréning” számára készség-fejlesztő és -gyakorló tanfolyamat szervez az egyetem. E körbe tartozik a törzsképzés keretében zajló kommunikációs tréning is.

Az önképzés lehetőségeinek biztosíthatósága (I./9. ponthoz):

A legfontosabbnak a szakmai könyvtár és a szakmai folyóiratok tekintendők – figyelemmel a tervezett európai akkreditációra – külön hangsúlyt kell kapjon a szakmai szempontból elengedhetetlen folyóiratok, periodikák hozzáférhetősége. Előny a különféle audiovizuális –

tréning – programok, különféle interaktív szakmai összeállítások használhatósága. Internet-, MEDLINE kapcsolat ma már elengedhetetlen.

A képzéshez, szakmai továbbképzéshez kapcsolódó tanfolyamok, konferenciák, szemináriumok szervezése, lebonyolítása (I./10. ponthoz):

A szakképzéshez kapcsolódó törzs- ill. szakmaspecifikus tanfolyamok szervezése, azokban történő részvétel leírása. Ki kell térni arra is, hogy a rendezvényt önállóan vagy külső oktatók bevonásával bonyolítja le a szervezeti egység.

Külön vizsgálni fogják, és erre vonatkozóan is kell információt nyújtani, hogy a bejelentett tanfolyamok, tudományos rendezvények milyen minősítési eljárásokon estek át, illetve hogy azok valóban megrendezésre is kerültek-e (esetleg a résztvevők száma is megadható lehet).

Szociális háttér (I./11. ponthoz):

A rezidensek, a részképzésen résztvevők számára biztosítható szociális lehetőségek (megfelelő orvosi szoba, ügyeleti helység, pihenő, stb.).

A SZAKKÉPZENDŐKKEL KAPCSOLATOS ÉRTÉKELÉS (II. részhez)

Az ellenőrzés egyik sarkalatos pontjának tekintendő, és a beszámolóknak ki kell térnie azokra a speciális kérdésekre, azok elemzésére, amelyek alább szerepelnek. A talán a legfontosabb elemnek tekinthető a belső ellenőrzési rendszer, a feed-back alkalmazása, elemzése. Kíváncsú volna az anyaghoz csatolni a kérdőíveket (egyetemi pályázatról, előterjesztésről lévén szó, ezt az egyetem megteheti, nem kell külön minden egyes szervezeti egységnek csatolni az anyagához).

Rezidensek száma (II./2. ponthoz):

Az összeállításban szerepelnie kell, hogy évenként hány rezidens szakképzésében vett részt a szervezeti egység, közülük hányan tartoznak azok közé, akik alap-szakképesítésüket folytatják itt, és hányan, akik valamely részképzési elemük teljesítése révén vannak az adott intézményben.

Mivel kritikus kérdés, szükséges kitérni a szervezeti egység szak- illetve részképzési kapacitásának bemutatására, elemzésére is.

Külön kell venni a központi gyakornoki rendszerben felügyelt rezidenseket, és külön kell említést tenni a régió szakképzendő-számáról – minthogy ezek szakképzésének felügyeletéről is a grémium-vezetőnek kell gondoskodnia.

Rezidens/tutor arány bemutatása (II./3. és 4. ponthoz):

Külön kell említést tenni a törzsképzési gyakorlatok(és egyes elemei), valamint a speciális gyakorlatok rezidens-tutor arányára. Figyelembe veendő, hogy a belső ellenőrzési rendszer a jelentésbeli eltéréseket felszínre hozza.

A rezidensek oktatásának, számonkérésének módja (II./5. ponthoz):

Miután előírás, hogy minden részképzési elem teljesítésekor a minőségbiztosítási elvárásoknak megfelelően valamilyen számonkérésnek kell lennie, valamint, hogy a törzsképzés lezárása is ekként kell történni, ennek módja (szóbeli, írásbeli, stb.) és a minősítés jellege (elfogadás, számszerű minősítést, stb.) közzétendő.

Különösen fontos a tételes teljesítések folyamatos követése és ellenőrzése, a teljesítések hitelesítése, a szakképzési leckekönyv és munkanaplóban történő regisztrálás.

Értékelő lapok rendszere (II./6. ponthoz):

A szakképzés során folyamatosan – a rezidensek képviselőivel összehangoltan – működtetni kell az időszakos minősítő kérdőíves rendszert, amelyben egyrészről a szakképzendők fejtik ki véleményüket az adott képzés (részképzés) több fontos eleméről, másrészt az oktatók minősítik a szakképzendőket, de a körülményeket is. Itt kell említést tenni az időszakos értékelésekről és a kapcsolódó intézkedésekről.

A SZAKKÉPZÉS PROGRAMJA (III. részhez)

A szakképzés általános szempontjai között – országosan egységes előírásoknak megfelelően – számos olyan kérdés szerepel, amelyeket nem kell a pályázatban külön említeni (szakképzésbe vétel rendje, a szakképzés időtartama, stb.), hiszen ezekre vonatkozóan az intézmény (egyetem) ad tájékoztatást. Az intézkedési tervet ugyanis a Kari tanács hagyja jóvá.

A szakképzés részletes programját azonban az egyes, a szakképzés irányításáért, lebonyolításáért felelős szervezeti egységek kötelesek kidolgozni és a szakképzendők számára közreadni. Ebben a jogszabályban foglalt törzs- és részképzési elemek részletes elvárás-rendjét kell ismertetni, külön kitérve – ahol szükséges – a tételes teljesítésekre és minden egyes részképzési elem esetében a számonkérés módjára.

A törzsképzés teljesítése után annak lezárása igazolja, hogy a szakképzendő az előírt feladatait (gyakorlatok, vizsgák) maradéktalanul teljesítette és így megkezdheti speciális képzését. A nyilatkozat aláírója a grémiumvezető!

Még fontosabb, hogy a *speciális képzés* egyes időszakaiban milyen elemek elsajátításáról lenne szó, mely szakterületekről mikor kell a szakképzendőnek számot adnia (ezt egyébként fel kell tüntetni abban a szakképzési tervben, amelyet a grémium-vezető ír alá a szakképzésre történő jelentkezéskor és amelyet az egyetem képviselőjében szignál a Szakképzési Központ vezetője is). Ebben a leírásban kell szerepeljenek az egyes részelemek elsajátításának megítélésére szolgáló kapcsolódó tanfolyamok, s azok témaköre. Itt kell tájékoztatást adni arról, hogy minden egyes részelem teljesítése után milyen típusú minősítési eljárást kíván a képzőhely alkalmazni (az egyes, számonkérő kérdéskörök felsorolása, és a szóbeli, írásbeli, vagy gyakorlati minősítés leírása).

Ugyancsak minősíteni kell az előírt *tételes elvárások időarányos teljesítését*. Erre a célra célszerű szakképzési munkanapló készítése, amelyből a szakképzendő pontosan megtudhatja, hogy a

szakvizsgára bocsátáshoz milyen elvárások teljesítését igénylik, és amelyben hitelt érdemlően rögzítheti az előírtak teljesítését (megfelelő lehet az aktuális beavatkozások jegyzőkönyvei másolatának csatolása).

A szakképzés lezárásához a részképzési elemek, előírt tanfolyamok és tételes teljesítések benyújtása és a grémiumvezető által történő ellenőrzése, elismerése szükséges. Mindezeket a szakképzési lecke-könyvben kell hitelesíteni. Ezt követően zárja le az egyetem a szakképzési időszakot, ad nyilatkozatot az elvárások maradéktalan teljesítéséről és javasolja a szakvizsgára bocsátást.